

Analys av Lekebergs kommuns miljöstatus 2020

Hur långt har Lekebergs kommun kommit med sitt miljöarbete jämfört med omvärlden?

För att ta reda på nuvarande miljöstatus så fick Jan-Åke Stolt Karlsson (undertecknad) i uppdrag av Kommundirektören (KD) i våras (2020) att ta reda på nuläget vad gäller dels vad politiken beslutat, dels hur tjänsteorganisationen organiserat upp arbetet utifrån besluten och dels vad som hittills åstadkommit för att minska kommunens miljöpåverkan. I uppdraget ingick också att återkomma med förslag på åtgärder till KD och KD:s strategiska ledningsgrupp (SLG) som fungerat som styrgrupp gällande detta miljöuppdrag.

Uppdragets arbetssätt

Följande delar har legat till grund för att få fram kommunens miljöstatus:

1. Aktuella politiska beslut och jämförelse av dessa med andra kommuner?
2. Aktuell utsläppsdata och jämförelse av dessa med andra kommuner?
3. Hur är vi organiserade gällande miljö-, energi och klimatarbetet vs andra kommuner?
4. Förslag på korrigerande åtgärder med koppling till punkterna 1-3
5. Bilagor (bilder från genomgångar på SLG)

Aktuella politiska beslut och jämförelse av dessa med andra kommuner?

För Lekebergs kommuns del finns två övergripande KF-beslut med koppling till att förbättra miljön och det är miljöpolicyen och delar av MER-Planen enligt följande:

Miljöpolicyen:

Miljöpolicy för Lekebergs kommun

Lekebergs kommuns mest betydande miljöaspekt är klimatpåverkan. Kommunen arbetar aktivt för att begränsa denna och dessutom med de övriga nationella miljömålen. Tillsammans ska vi bedriva ett miljöarbete som präglas av ständiga förbättringar och begränsning av förorening där miljölagstiftningen utgör en lägsta nivå.

Utdrag ur MER-Planen:

Lekebergs kommun minskar sin klimatpåverkan

Lekebergs kommun arbetar aktivt för att minska klimatpåverkan. Kommunen tillämpar den cirkulära ekonomin vid nyproduktion och utvecklingsåtgärder. Kommunen arbetar för att minska skadliga ämnen för människor och miljö i verksamheterna.

Nämndbeslutade indikatorer till MER-Planen som ska bidra till minskad klimatpåverkan är: "Miljödiplomering", "Solceller på kommunala byggnader" och "Andelen miljöbilar". Den mätbara målsättningen här är att vara bättre än året innan. Varför målsättningen "bara" är bättre än året är beslutad vet inte undertecknad utan det får bli en del i förslag till korrigerande åtgärder. Dessutom är det viktigt att påpeka att kommunens miljödiplomering avgränsas till enbart den egna verksamhetens miljöarbete och dess påverkan. Varken LEBO eller LEKO, gemensamma nämnder/förvaltningar eller kommunen som helhet ingår i miljödiplomeringen.

Vad gäller miljöpolicyen kan man särskilt fundera på om/hur andra meningens överensstämmelse med nuläget. Det är svårt att konstatera om och i så fall hur Lekebergs kommun arbetar aktivt med att begränsa klimatpåverkan och de nationella miljömålen.

Andra kommuners politiska beslut gällande miljö-, klimat- och energiområdet?

Det är vanligt förekommande att andra kommuner har någon form av politiskt beslutat miljöprogram som har tydlig koppling till de regionala och nationella målen samt deras miljöprogram. Flera av de viktigaste nyckeltalen för att mäta hur en kommun utvecklar sin miljöprestanda finns också endast på regional nivå så även ur nyckeltalssynpunkt finns en logisk koppling till att kommunen har en tydlig koppling till regionens styrande- och redovisande dokument för att kunna följa, samt jämföra, sin egen miljöutveckling jämfört med sig själva och övriga kommunsverige. Cirka 70% av landets kommuner har i dagsläget någon form av politiskt beslutade miljöprogram som tydligt kopplar till de nationellt beslutade miljö/klimatmålen.

Aktuell utsläppsdata och jämförelse av dessa med andra kommuner?

Det har varit svårt att hitta miljönyckeltal/ indikatorer som kan jämföras med andra kommuner. De som nu finns och följs inom ramen för MER-Planen handlar i första hand om att jämföra med sig själv över tid. Däremot kan följande jämförelser ge någon form av indikator på var Lekebergs kommun befinner sig jämfört med andra kommuner och då med koppling till de nationella och regionala miljömålen:

- Lekebergs kommun ska minska sitt utsläpp av växthusgaser med 60% fram till år 2030, jämfört med 2005. Mellan 2005-2016 har utsläppen minskat med 2%
Denna info ligger på intranätet och målet på 60% är inte ett politiskt beslutad mål men har en koppling till de nationella och regionala målen som kommunens miljöpolicy refererar till. Dessa minskningsciffror är kopplade till en nationell emissionsdatabas och gäller hela Lekebergs kommun och inte enbart den miljödiplomerade verksamheten (som bara gäller kommunens egen verksamhet exkl. LEBO och LEKO).
- Lekebergs kommun rankas som nummer 231 bland landets kommuner i senaste kommunrankingen från Aktuell Hållbarhet (ett mediabolag som ägs av Bonnier). Lekebergs kommun hamnar på plats 231 av 290 i årets kommunrankning. Det är en förbättring jämfört med plats 252 i förra årets rankning. Placering i kommungrupp: 92 av 108 större städer och kommuner nära större stad. Länsplacering: 7 av 12 i Örebro län. Poäng: 14,6 av totalt 52 poäng. I intervjuer med de som ansvarar för denna ranking har det generella svaret varit att en placering kan dels påverkas av om kommunen själv inte svarat och att förbättringen kan förklaras med att kommunen blivit miljödiplomerade.

På frågan om de nuvarande politiska besluten ligger i linje med det som tjänsteorganisationen levererat gällande miljöförbättringar så är svaret både ja och nej.

”Ja” vad gäller att förbättra oss jämfört med året innan, för den egna (avgränsade) verksamheten, men ”nej” vad gäller både politisk ambition och/eller tydlighet om kommunen som helhet.

Hur är vi organiserade gällande miljöarbetet vs andra kommuner?

Svaret är att Lekebergs kommun inte har någon specifik miljöorganisation i nuläget utan att kommunen hittills löpande nyttjat kompetens från Sydnärke Miljö i arbetet med miljödiplomeringen (och som nämnts tidigare är miljödiplomeringen endast en del av hela Lekebergs kommuns miljöpåverkan).

Att planera, leda, styra och följa upp en kommuns miljö-/klimatarbete i enlighet med de nationella- och regionala målsättningarna kräver både specifik miljökompetens och specifik ekonomisk kompetens och specifik förmåga att samverka med andra organisationer. Allt i syfte att klara av den omställning som är nödvändig för att klara Agenda 2030 inklusive klimatmålet och växthusgasminskning till 0 inom en generation. Erfarenheten är att det oftast görs en mängd bra aktiviteter inom olika förvaltningar och de olika arbetsplatserna och att det i första hand inte nya pengar som behöver sättas till utan mer att samordna och strukturera upp alla olika miljörelaterade arbeten som pågår inom kommunen, mellan kommunen och regionen och i kommunen i stort. T.ex. så finns tydliga miljö/klimatförbättringsambitioner i upphandlingspolicy, i arbetet med översikts- och detaljplaner, lokalförsörjning, byggprojektering, infrastruktur, transporter etc. men det har inte sin grund i en tydlig ambition på kommunövergripande nivå.

Hur andra kommuner har organiserat sitt miljöarbete

Ofta har man någon form av samhällsbyggnadsfunktion som ansvarar för att hålla ihop arbetet med en kommuns miljö/klimatarbete utifrån de styrdokument, planer etc. som ansvarig politik beslutat om (och som då tagits fram av den funktionen utifrån egen kompetens eller inköpt sådan).

Kommuners storlek och om det finns gemensamma nämnder (med koppling till miljö, samhällsutveckling etc.) är faktorer som spelar in när det gäller hur andra kommuner organiserat sitt miljöarbete.

Samma sak när det gäller vilka kommuner som valt att miljödiplomera sin verksamhet eller del av sin kommunala verksamhet. Ett vanligt svar har varit att en kommun börjar med det man själv har rådighet över men ganska snabbt så påbörjas samverkan med näringsliv och medborgare parallellt.

Förslag på korrigerande åtgärder med koppling till ovan

Förslag är att Lekebergs kommun behöver tydliggöra sin politiska ambition vad gäller kopplingen till de nationella- och regionala miljö- och klimatmålen.

För att veta mer om hela kommunens nuläge (jämfört med t.ex. med referensåret 2005) och i vilken takt som behöver hållas vad gäller att minska kommunens utsläpp av växthusgaser behövs en nulägesanalys göras (likt den som andra kommuner och regioner gjort) som då blir utgångspunkten för ett miljöprogram (eller liknande).

Förslag till om/hur kommunen ska organisera om sitt miljöarbete (både politiskt och tjänsteorganisationsmässigt) tas lämpligtvis in i en nulägesanalys.

Lekebergs kommun november 2020

Jan-Åke Stolt Karlsson

Handläggare

Bilagor (bilder från genomgångar på SLG)

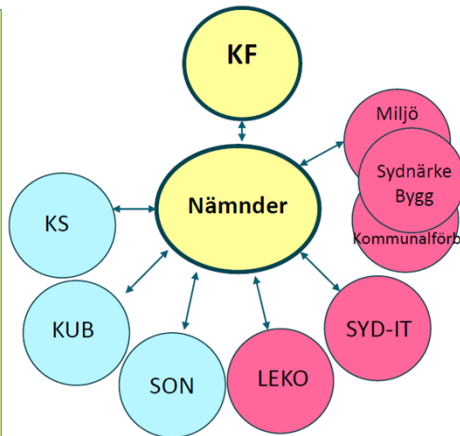

Miljö/klimat – "Vad och hur" i nuläget?

Politikens mål och resurser/budget

VAD i nuläget:

- Minska klimatpåverkan.
- Frågor med koppling till miljöpolicyen:
 1. Handlar miljöpolicyen om hela Lekebergs kommun eller "bara" om Lekebergs kommuns egen organisation och verksamhet?
 2. "Minska klimatpåverkan"? Beroende på svaret på 1:an: I vilken takt ska minskningen ske vs de nationella och regionala miljö/klimatmålen?

Tjänsteorganisationen

HUR i nuläget:

- Samarbetsformer oklara/otydliga med de "röda" nämnderna/förvaltningarna, miljödiplomeringen som exempel, har brister gällande "ledning och styrning" i vem som gör vad, inklusive kompetens och resurser.
- MER-planens mål och indikatorer speglar politikens mål och budget, utifrån att det sker en minskad klimatpåverkan. Är den minskningen i enlighet med miljöpolicyens syfte och mål?

Status gällande Lekebergs kommuns miljöarbete 2020-04-02

Följande kan konstateras:

- **Inom ramen för MER-planen 2020 har KF beslutat om miljömål och indikatorer, och med koppling till dessa har KS, KUB och SON beslutat om egna miljömål och indikatorer.**

JÅ anser att dessa mål (som endast säger "bättre än året innan") inte är tillräckligt ambitiösa/seriösa för Lekebergs kommun (om man jämför med "grannkommuner och övrig omvärld"). Nya övergripande mål behöver tas fram inom ramen för kommande MER-plansprocess. (Obs: RUSens mål, som beskrivs på intranätet är inte beslutade av KF)
- **Inom ramen för miljödiplomeringen (för att behålla diplomaten) måste följande åtgärdas under detta år:**
 1. Avvikelsen "kommunens källsortering saknas/är bristfällig". Åtgärdas senast april -20, i form av en tydlig korrigerande åtgärd till revisor. (Ansvarig: KD.)
- **Brister i miljöarbetets systematik** (hur det planeras, organiseras, leds, styrs, följs upp och korrigeras)

Dvs bakgrunden till Gustavs uppdrag till JÅ. På kommande sidor framgår ett förslag för vidare dialog vid SLG.

Vilka miljökompetenser behövs och hur får man med dessa i MER-plansprocessen?

Hittills har miljöarbetet i princip handlat om en dialog och samverkan mellan Sydnärke miljö och de av förvaltningarna utsedda miljöinspiratörerna (förutom att alla chefer och medarbetare skall ha en grundläggande miljöutbildning). Detta har inneburit att styrkedjan inte har fungerat enligt dokumentet "Ansvar för miljöarbetet...".

För att styrkedjan ska hålla ihop enligt årshjulsprincipen (MER-planen) så har SLG beslutat följande vid möte 27/4 -20 och som ska gälla under uppdragsperioden fram t.o.m. dec -20:

-> JÅ agerar "miljösamordnare" gentemot våra förvaltningars ansvariga chefer (KSF, SOF, KUB) och VD på LEKO samt IT-chef Sydnärke-IT (samtliga ingår i SLG).

Miljösamordnaruppdraget leds och styrs av KD/SLG och syftar till att kartlägga nuläget inklusive samverkansformer med Sydnärke miljö och Kommunalförbundet. Dessutom kontakter med Länsstyrelsen, Region Örebro vad gäller samverkansformer, ny kunskap, förslag på nya miljömål, resurser för detta etc. Utifrån nulägesbeskrivning innefattar uppdraget även förslag på förbättringar.

Enkelt uttryckt kan man säga att en cirkulär ekonomi är motsatsen till den traditionella, linjära ekonomin som vi har idag.

Istället för att tillverka, köpa, använda och sedan slänga sakerna, utnyttjar man i en cirkulär ekonomi allt som man tillverkat så länge det går. Och när sakerna är förbrukade återanvänds och återvinns så mycket som möjligt om och om igen – allt för att tära mindre på jordens resurser och minska vårt avfall.

Ett modernt ord för kretslopp helt enkelt.

LEKEBERGS KOMMUN Sveriges 16 miljö kvalitetsmål

Generationsmålet

Generationsmålet är ett övergripande mål som inriktar den svenska miljöpolitiken och är vägledande för miljöarbetet på alla nivåer i samhället.

Sveriges 16 miljö kvalitetsmål beskriver det tillstånd i den svenska miljön som miljöarbetet ska leda till.

Begränsad klimatpåverkan	Frisk luft	Bara naturlig försurning	Giftfri miljö
Skyddande ozonskikt	Säker strålmiljö	Ingen övergödning	Levande sjöar och vattendrag
Grundvatten av god kvalitet	Hav i balans samt levande kust och skärgård	Myllrande våtmarker	Levande skogar
Ett rikt odlingslandskap	Storslagen fjällmiljö	God bebyggd miljö	Ett rikt växt- och djurliv

LEKEBERGS KOMMUN Sveriges 16 miljö kvalitetsmål

Begränsad klimatpåverkan

Begränsad klimatpåverkan - saker kommuner kan göra

- Ansträngningar inom kommunerna är nödvändiga för att Begränsad klimatpåverkan ska kunna nås. Kommunerna har genom sin omfattande verksamhet en nyckelroll i klimatarbetet, inte minst genom sitt ansvar för fysisk planering, avfallshantering, gator och trafik. Översiktsplan och detaljplaner hör till centrala instrument.
- Många kommuner har tagit fram klimatstrategier. För kommunerna, precis som för staten, är det av central betydelse att klimataspekterna integreras i alla politikområden (med relevant tillämpning) och att klimatkonsekvenserna beaktas i hela den politiska beredningsprocessen och inom alla politikområden.
- Möjligheten att använda miljökrav vid offentlig upphandling är ett viktigt redskap för kommuner och den offentliga sektorn över huvud taget i att minska utsläppen av växthusgaser från sektorn, samtidigt som det kan stödja och driva på utvecklingen och efterfrågan av miljösmarta produkter.

Vad behöver nu göras?
Hur, vad och vem inom Lekebergs kommun samordnar arbetet?

Förslag att planera in en workshop på SLG som leds av Sydnärke miljö ihop med JÅ så att SLG får bättre bild av t.ex. nedan frågor och vänstra rutan?

För- och nackdelar med miljödiplomeringen? (Hittills har den inte bidragit särskilt mycket med koppling till rutan till vänster, eller? Vad är i så fall orsaken?)

Hur få till tydliga och fungerande samarbeten med de "röda bollarna"?

Förenta Nationernas 193 medlemsländer har genom Agenda 2030 förbundet sig till 17 globala mål för att uppnå fyra fantastiska saker till år 2030:

1. Att avskaffa extrem fattigdom
2. Att minska ojämlikheter
3. Att lösa klimatkrisen
4. Att främja fred och rättvisa.

Globala målen är med sina 17 mål och 169 delmål den mest ambitiösa överenskommelsen för hållbar utveckling som någonsin har antagits. Målen utgör en plan för hur vi tillsammans kan göra världen bättre för alla människor, men din hjälp behövs för att målen ska bli verklighet!

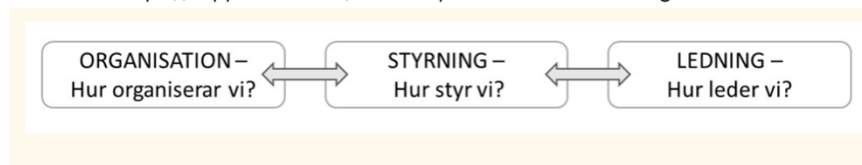
Agenda 2030

<https://rapporter.skr.se/oppna-jamforelser---agenda-2030.html>

Bra länkar

<https://rapporter.skr.se/ledarskap-for-hallbar-utveckling.html>

Hur kommuner eller regioner är organiserade påverkar vilken rådighet de har över att skapa en förflyttning. Vid stor rådighet kan arenor inom organisationen användas, men om rådigheten inte är totalt behövs samverkan med andra. Det kan då krävas nya formaliserade samverkansformer och gemensamma arenor. Ju fler organisationer som samverkar desto större är kraven på att det finns beslut om vem som ansvarar för vad.

I ett välfungerande styr- och ledningssystem finns en tydlig riktning som hela organisationen arbetar mot (vision, strategi, mål etc.) Systemet anger också hur en uppföljning och analys ska göras för att se om arbetet leder mot målen. Det är tydligt vem som ansvarar för vad och hur man organiserar arbetet.

Vad behöver göra i närtid med koppling till miljöuppdraget?

Oavsett miljödiplomeringen eller inte så behöver följande tas tag i – har koppling till cirkulär ekonomi

- Källsorteringen i form av en hållbar helhetslösning mellan olika aktörer (Gustav/ToS+LEKO)
 - Säkerställ så att miljö/klimatutbildning ges alla (chefer/medarbetare) och att listor på alla som gått är uppdaterade (JÅ)
 - Kemikaliehanteringen i form av ett bättre arbetssätt/rutin än att bara "vidarebefordra" nya säkerhetsdatablad internt (JÅ)
 - Sammanställ och analysera Lekebergs nuläge. Utgå från senaste miljörevisionen, underlag som Sydnärke Miljö har tagit fram åt oss med i samband med miljödiplomeringsarbetet (som då visade på Lekebergs kommuns mest betydande miljöaspekter) och jämför detta med "omvärldens klimatexperter" inom Sydnärke, Region Örebro, SKR, m.fl. (JÅ)
 - Ta fram förslag på nya politiska beslut som har koppling till de regionala, nationella och globala målen (Gustav/JÅ)
 - Formulera uppdrag till våra partners, dvs de "röda bollarna" (Gustav/JÅ)
 - Använda kommunens upphandlingspolicy samt riktlinjer för inköp av fordon som finns (Chefer)
-nästa miljödiplomeringsrevision är planerad till feb/mars -21 (Berör kommunledning, KSF och SOF och JÅ samordnar)